

A hóember, aki találkozni akart a Nappal. Rendező: Ioan Brancu, Dizslettervező: Marian Sandu, Zene: Cări Tibor. Tändărică Színház, Bukarest

Kocsis Tünde

A TIZENÖTÉVES PUCK FESZTIVÁL VARÁZSSZŐNYEGÉN

KOLOZSVÁR, 2016. OKTÓBER 17–21.

Egy bábszínház életében a fesztiválszervezés olyan, mint egy jó értelemben vett vérátömlesztés. A bábszínházi élet viszonylag nyugodt, hömpölygő bioritmusába egy mindent felforgató, de egyben sok új energiát és impulzusokat, intenzív és éber jelenléte kívánó lüktetést hoz. Felbolydul minden, az egész város, hiszen ez a fesztivál évente egyszer, mindössze öt nap alatt körülbelül 7000 gyermeket mozgat meg, közülük 1500-an magyar anyanyelvűek. A 2016-ban megszervezett XV. Puck Báb- és Marionettszínházak Nemzetközi Fesztiválja a romániai és eurorégiós térségben is az egyik legnívósabb nemzetközi bábfesztivál.

A fesztivált Traian Savinescu rendező, a bábszínház egykori igazgatója alapította 2002-ben, akinek Emnauel Petran, a jelenlegi igazgató a fesztivál megálmodásáért és első kiadásainak megszervezéséért oklevelet nyújtott át a 2016-os fesztivál megnyitóján. Kezdetben, a pénzügyi támogatás hiánya miatt a fesztiválra érkezett társulatok finanszírozását úgy valósíthatták meg, hogy a fellépők egy előadást Kolozsváron, a bábszínház színpadán, majd egyet a környező településeken játszottak. A fesztivál igazgatását 2005-től 2013-ig (a rendező tragikus haláláig) Mona Marian vette át, akinek működéséhez a pénzügyi támogatások megszerzése és egy szakmailag is rangos nemzetközi fesztivál megszervezésének időszaká fűződött. Azóta Emanuel Petran vezeti mind a bábszínházat, mind annak rendezvényeit. A fesztivál programjában gyakran került sor műhelyfoglalkozásokra, workshopokra a bábszínház színészei és a színművészeti diákok számára. 2012-ben Gaspare Nasuto, az olasz commedia dell'arte módszerére építő rendező, bábszínész tartott háromnapos képzést. Jelen voltak a romániai szakma legnevesebbjei is, mint Ion Parhon színházi kritikus, Margareta Niculescu rendező, tanár, a bukaresti Tjändărică Színház egykori igazgatója és a Nemzetközi Charleville-Mézières-i Bábszínházi Intézet egyik alapítója, valamint Eugenia Tărășescu Jianu díszletvezető és sokan mások.

A rendezvényt a kolozsvári Puck Bábszínház román és magyar társulata, valamint a bábszínház megannyi „közös” alkalmazottja szervezte. A szervezők 2016-ban 22 előadást és 32 fellépést bonyolítottak le, a jelesebb romániai társulatok mellett Oroszországból, Dániából, Magyarországról, a Moldovai Köztársaságból és Szlovéniából érkeztek művészek. A produkciókat Kolozsvár nyolc különböző színpadán mutatták be. A Puck Fesztivál lényegében a gyermekekért szerveződött, hogy mindannyian fejlődjünk, találkozzunk, közösen gondolkodjunk, éveljünk és lelkesedjünk, képzeletünk pedig szárnyaljon. A fesztivál szakmai célja: meghívni és felmutatni az európai és a hazai bábjátás legjavát mind a szakmabeliek, mind a nagyközönség számára.

A fesztivál versenyjellegű, melyben csak a romániai társulatok előadásai vesznek részt, közülük is csak azok, melyek az előválogatás során versenybe kerültek. Ezeket az előadásokat egy nemzetközi zsűri nézi meg és bírálja, amelynek ez évben Slobodan Marković, a szabadkai Nemzetközi Gyermekszínházi Fesztivál igazgatója volt az elnöke, a zsűritagok: dr. Eugenia Sarvari színháztörténész, dr. Katona József egyetemi lektor, rendező, dr. Ovidiu Pecican egyetemi tanár, dramaturg és dr. Epaminonda Tiotiu tervező volt.

Az alábbiakban a 2016-os fesztivál két legjelentősebb előadását, valamint egy magyar vonatkozású tartalmú programot ismertetünk. Elsőként a bukaresti Tjändărică Színház *A hóember, aki találkozni akart a Nappal* (Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele) című, Matei Vișniec kortárs drámaíró művére épülő román nyelvű előadásáról, amely a bíráló bizottság legtöbb díját nyerte el. Megkapta a 2016-os legjobb előadásért járó díjat, a zsűri egyik alakítási különdíját (a farkast alakító színész játékáért), továbbá oklevelet érdemelt a bukaresti előadás szövegkönyve és a zene eredetisége is, utóbbi *Cári Tibor* zeneszerzőt illette. E neves és nagy múltú bábtársulat által előadott

A hóember, aki találkozni akart a Nappal.
Rendező: Ioan Brancu,
Díszlettervező: Marian Sandu,
Zene: Căiri Tibor. Tâncău Színház, Bukarest

The House/A ház. Sofie Krog Színház plakátja

darab történetét mindannyian ismerjük: a hóembernek tavasszal el kell olvadnia. A (báb)színház csodája, hogy ezzel az egyszerű ténnyel az elmúlás drámáját és az élet körforgását oly módon tudta kibontani, hogy közben meghatározó kérdések tevődtek fel, és a nézőket mély érzelmek töltötték el (és fel). Az előadás tehát nem a történet eredetiségében, hanem az elmesélés minőségében nyújtott igazán magas színvonalat. Az életnagyságú hóember és a kisebb bábok kivitelezése rajzfilm-figurákra emlékeztetett, ez gyors, határozott és karakteres mozgásukban is tetten érhető volt, de mindez cseppet sem zavaró, inkább ismerősen szórakoztató és dinamizáló jellegű volt. Ilyen, rajzfilmszerű jelenet volt a táncoló nyúlé vagy a jégen megállni próbáló farkasé. A tavasz érkezése miatt a hóembernek folyamatosan veszély-érzése van, s ezért elindul megkeresni a Napot, hogy megkérje: hagyja élni, mégpedig azon a helyen, ahol megszületett, hiszen ott talál barátokra, ott érzi otthon magát. Útja során számos új barátot szerez, de egyre veszít eredeti méretéből és erejéből. A szemünk előtt lassan megsemmisülve szétoszítja mindenét az állatok között: a fecske a cirokseprűjét kapja, hogy beépítse a fészkébe, a nyúl a hóember répaorrával csitíthatja éhét, a mormota a dióból készült gombjait, a meghűlt farkas a sálat és a sapkát kapja örökölni a hóembertől. Az előadás érénye az, hogy őszintén és tisztán a gyermekek nyelvén szól, elsősorban azzal, hogy a történetet érzelmileg hitelesen, egyúttal eredetien sikerül közvetíteni. Gyakori volt az interakció is a gyermekekkel. A hóembernek van-e tüdeje? Hát a hópehelynek? – tette fel a kérdést a varjú. Niiincsi! – visszahangozta több száz gyermekszáj. Ha jön a tavasz, nem leszek része a díszletnek? – kérdezte később a hóember, de erre a költői kérdésre már nem érkezett válasz, mint ahogyan arra sem, hogy „hol tartják, őrizik az időt? A fejben, a szívben, vagy a térdben?” A természeti erők megviselték, megkínózták a mindjobban összetöpreődő hóembert, az eső lyukakat vert bele, a szél pedig majdnem elfújta, olyan könnyű lett. A történet a Nappal való találkozás jelenetében csúcsozott ki, és katarikus élményekkel járhatott, hiszen még a Nap is megsajnálta e nemes jellemet, s megígérte, hogy a következő

télen újra életre kelti és álommá változtatja, hogy a gyermekek addig is övendhessenek neki.

A zene is szervesen épült be az előadásba, s ha éppen nem az előadás drámai jellegét erősítette, akkor szórakoztató jellegével oldotta a hangulatot. Az előadás jelenetei igazi, drámai helyzetek. Valaki az életéért küzd, mások segíteni akarnak neki, de a súlyosabb helyzetben levő segít azoknak, akiknek kisebb a bajuk. Igazi, mély kapcsolatok alakultak ki. A hóember magát osztogatta szét, jószívűsége, alázata az összetartozás és egymásrautaltság állapotával társult.

A másik meglepő és különleges produkciót a dániai Sofie Krog Színház (Sofie Krog Teater) művészei hozták el a kincses városba. A *Ház* (The House) című, angol nyelvű előadás egy olyan műfajt jelenített meg, amely a bábszínház világában igen ritka: egy horror-, thriller-, rém-, kém- és kalandtörténet cselekménye bomlott ki benne, helyszínül pedig egy többszintes lakóház belső és külső terei szolgáltak. A két bábjátékos (David Faraco és Sofie Krog) hatnál is több bábót mozgatott és játékok végig precízen kidolgozott, humoros, változatos, a figyelmet és az érdeklődést az első perctől az utolsóig fenntartotta. Ebben

az esetben nem volt szerencsés, hogy a 12+-os előadáson néhány kisebb gyermek is jelen volt – ezen az sem változtatott, hogy a szüleikkel voltak. Emiatt az amúgy nagy kacagásokat kiváltó horrorfilm-jelenetek és -hangok után beálló csendekben elképedt gyermekek kérdéseit hallhatta a nagydémű. Az előadás feszes ritmusú és mindvégig nagyon szórakoztató volt. A kis kesztyűsbábok hihetetlenül kifejező mozgással üzentek, a színészek rendkívüli hanggi adottságokkal operáltak, amihez a mindvégig találó hangeffektek is hozzájárultak. Ezeken túl még a ház díszletének funkcionalitása is elvarázsolt a nézőket. E kis egyszerűségei által – ami a németalföldi világ sajátosságait éppúgy felidézte, mint az amerikai thrillerfilmek világát – újra bebizonyosodott, hogy a bábok világa a felnőtteknek is nyújthat igazi szórakozást, sőt katarikus élményt. A felnőtteknek szóló bábszínház akkor válik izgalmassá, amikor ilyen intimitás jön létre a bábok és a nézők között, s létrejön egy a színházi stúdió-előadásoknál is sajátosabb hangulat, amelyben a fiktív és reális világ szerves egységet eredményez.

The House/A ház. Sofie Krog & David Faraco, Zene: Cuco Pérez, Dramaturg: Jette Lund; Sofie Krog Színház, Dánia. Fotó: Jakob Eskildsen

A 2016-os Puck Fesztiválon az említetteken túl még számos jó előadást láthattunk, melyek révén kirajzolódtak a kortárs trendek és az előadások gyengései is.

A magyar vonatkozású programpont egy rendhagyó interaktív találkozás volt, amelyet Szentirmai László pedagógus, bábos szakember vezetett fel és irányított. A Szabók bátyjában zajló beszélgetés címe: *A báb és a bábos – Találjunk optimális határt kettejük között.* A Magyar Bábjátékos Egyesület elnöke előjáróban tisztázta az alapfogalmakat és felvezette a beszélgetés közvitára szánt morális alapú kérdését: mennyire kell a bábosnak jelen lennie a báb életében? A napjainkban elterjedt és közkedvelt, sőt divattá vált asztali bábozásnak és a hátulról mozgatott bábozásnak veszélyeire hívta fel a figyelmet, amikor a bábos nem fedi el arcát, személyes vonásait, ráadásul megvilágított kezei rátelepednek a báb-
ra és annak életét, érvényesülését megfosztják a benne levő lehetőségek kibontakoztatásától. A fesztivál alatt valóban sokszor tapasztalhattuk, hogy elvesznek a bábok, a bábszínészek jóval nagyobb alakja elvonja az amúgy gyakran remekül elkészített bábokról a figyelmet, s a bábszínész – Szentirmai szavaival élve – „meglopja annak életét”. A bábszínház attól csodálatos, hogy egy élettelen tárgy megelevenedik, ám amikor teljes valójában látjuk a bábót életető személyt, akkor a varázs szertefoszlik, és mindössze egy munkafolyamat képe és egy maximálisan kiszolgáltatott

báb többé-kevésbé hihető élete jut el hozzánk. Ezek a bábok nem tudnak boldogan és „szabadon” élni, meg vannak fosztva az igazi, önálló élet lehetőségétől, és távol állnak az igazi örömök fakasztásától. A beszélgetés másik tanulsága az ugyancsak gyakori jelenség, az interaktivitás kapcsán fogalmazható meg. Szentirmai László szerint a gyerekekkel való interaktív játékokkal csínján kell bánni, tudatában kell lenni annak, hogy az interaktivitás milyen veszélyeket hordoz magában. Az egyik veszély az lehet, amikor az előadó olyan mértékben aktivizálja a gyermekek – határt nem minden esetben ismerő – éppen felhalmozódott energiáit, hogy megtörik vele az előadás (dramaturgiai) fonala, „kicsúszik az előadás”; a másik veszély pedig egy pedagógiai szempont: a kisgyerekek a bábszínházban tanulnak meg nézők lenni, ami egy alapvetően befogadó, kontemplatív állapot, amelynek nyomán a gyerek érzelmileg és gondolati síkon aktiválódik. A színpad felől érkező provokáció pedig a kifelé bizonyítás folyamatát indítja el.

Hogy egyetértene-e Szentirmai Lászlóval vagy vitába szállnak vele, az csak akkor derül ki, ha 2017-ben eljönnek Kolozsvárra a Puck Báb- és Marionettszínházak 16. Fesztiváljára, és ott a fesztivál képzeletbeli nagy varázsszőnyegén – amin bármi megtörténhet – találkozunk és megosztjuk egymással a bennünk hordozott érzéseket és gondolatokat.

FIFTEEN YEARS OF THE PUCK FESTIVAL

The Puck International Festival of Puppet and Marionette Theatres is one of the most prestigious in the Romanian and Euro regions. The goal of the festival is to invite the best puppet troupes in Europe to come and perform for their peers, as well as for the general public. The festival also has a somewhat competitive nature for the Romanian ensembles since only those which have won in the regional first rounds can participate. The event has been organized by the Romanian and Hungarian troupes of the Puck Puppet Theater in Cluj. In 2016, there were 22 performances. The author pays special attention to two performances: “The Snowman Who Wanted to Meet the Sun” by the Tjandřicř Theater of Bucharest, and “The House”, a performance in English by the Danish Sofie Krog Teater.